

Nemzeti Társalkodó

October 21dik napján 1834

Bírálói Észrevételek.

(ez évi folytatás 1—14, 17—27, 35—40,
49—61, 229—242, 243—258, 259—266)

(Geognosia. Geologia. Neptunisták. Vulcanisták. Rhinoceros' koponya. Mammoth-zápog. Végzet)

Bielz Mihály úr'

„*Beiträge zur geologisch-geognostischen Kenntniss von Siebenbürgen*“

czímű munkája Transsilvania' első füzetében hét lapon (113—119) áll, 's olly szavakkal és kitételekkel, mellyeket csak geologia', 's geognosia' kedvellőji, avatottjai érthetnek tisztán, kiméllés nélkül el van töltve. Azon lapra, mellyen kezdődik e' munka, ebből csupán 14 sor nyomatott le, 's már ezen sorokban is olvashatni — minden magyarázat nélkül: — „*Urzustand - - - unseres Planeten.*“ „*Urgebirge.*“ „*Übergangsgebirge.*“ „*Flötzgebirge.*“ „*Diluvialland.*“ „*Die normalen Formationen.*“

Ezekhez hasonlók fordulnak elé a' kö-

vetkező lapokon is; p. o. „*vulkanische (besser plutonische) Erscheinungen.*“ „*Bildung älterer und jüngerer Sedimente.*“ *Bruchstücken der Urformation.*“ *Dieser Sandstein - - - - gehört zu der tertiären Formation.*“ „*die jüngern Formationen in Deutschland.*“ 'sat.

Illy szavakkal és kitételekkel bővölködő munkával akarván Erdély hazánkot geologiai 's geognosiai tekintetben ismertetni Bielz úr, jelenti: báró Bruckenthal' ásványcabinetjában van egy rhinoceros' koponya, 52 hüvelyk hosszúságu, 12 hüv. szélességü, melly Nagy Sink székben Szent Ágotha mellett találtatott. Egy fiatal éléfant-állkapcza 'sat.

Az evangelicum gymnasium' gyűjteményében találtatik egy mammouth-zápfog, 'sat.

A' kis disznódi völgyben pedig csontbreccia.

Ezekből úgy latszik: Bielz úr dolgozott tárgyához ért mind theoretice, mind practice; de nem érti a' mesterséget, mint kelljen tárgyát másokkal is megértetni, 's annál fogva esmértetni. Minél ismeretlenebb tudnillik valahol valamelly tudomány ágazat, annál érthetőbben kell ott arról az írónak szólni; különben kevés sükere leend fáradozásinak. Ez tagadhatatlan. És Rec. még sem nagy számu művet olvasott, mellynek dolgozója kevesebb gondot fordított volna munkája' megértetésére, mint itten Bielz úr.

„Báró Bruckenthal' ásványcabinetjában“

írja a' 115dik lapon, „van egy rhinoceros koponya.“ De hol diszlik e' cabinet? azt nem mondja-meg. Rec. szereti ugyan hinni: hogy Erdély és Magyarországban közönségesen tudatik hol; azonban Transsilvania' szerkezettőji azt reménylik: időszaki írományjokat a' külföld is olvasandja, 's ha igen, valyon a' külföldi olvasó fogja-e tudni, hogy N. Szebenben?

A' 116ik lapon írja Bielz úr: „az evangelicum gymnasium' gyűjteményében talál-tatik egy mammouth zápfog.“ De mellyik v. hová való ev. gymnasiumében? azt ismét nem mondja-meg. Az olvasó, ha tudja, hogy Bielz úr N. Szebenben lakik, azt fogja gyanítani: a' szebeni gymnasiumében. De Rec. úgy hiszi, a' Transsilvania' bel és külföldi egész olvasó publicumának nincs szerencséje tudni, hol lakik Bielz úr; 's annál fogva azt gyanítani sincs: hova való evangelicum gymnasium' gyűjteményében talál-tatik az a' mammouth-zápfog.

Azonban az ásványcabinet' hol diszlésének, és mammouth-zápfog' hol találtatásának elhalgatása felejthető lenne, ha különben a' munka érthető volna. De ki értheti tisztán, egészen azt? A' természet tudományokkal ismeretes igen minden bizonnyal, hanem az ilyen még a' tudós Németországban is kevés, ha heidelbergi professor dr. Leuckart' panasza nem alaptalan 192) 's ha-

192) „Der Unterricht (auf Schulen) in den

zánkban még sokkal kevesebb.

Ezért Bielz úrnak — midőn Erdélyt geologiai 's geognosiai tekintetben akarta ismer-
tetni, előre elkellett volna mondania: a' geog-
nosia — ez az új, 's még fiatal tudomány-
azzal foglalatoskodik: minémü részekből és
miképpen vagyon öszve alkotva földünk,
vagy inkább földünk' kérge 195); 's a' geo-

Naturwissenschaften wird entweder ganz beseitigt o-
der doch, dies ist wenigstens der gewöhnlichere
Fall, höchst lau und höchst schlecht betrieben. Die,
welche diese Wissenschaften lehren, ver-
stehen häufig ebenso wenig davon, wie
die Schüler selbst, brauchen nicht selten bei
ihrem faden Unterrichte noch dazu mittelmässige o-
der schlechte Lehrbücher; — — — Als akademische
Bürger beschränkt sich die Mehrzahl der Jünglinge
auf die für ihr Fortkommen nöthigen, sogenannten
Brodstudien. Selten ist es, wenn sich einmal ein Ju-
rist um Naturwissenschaft bekümmert und fast eben
so selten ist dies leider selbst bei denen der Fall, die
das Wort Gottes lehren sollen.“ — Allgemeine Ein-
leitung in die Naturgeschichte; von Dr. F. S. Leuc-
kart, Professor an der Universität zu Heidelberg.
Stuttgart. 1832. 8. r. 4. 5. l.

193) „Wir kennen — von der Erde kaum die
Oberfläche und einen unbedeutenden Theil ihrer
Rinde, denn unbeträchtlich ist die Tiefe, bis zu wel-
cher man in sie eindrang; der tiefste bekannte Punkt
übersteigt wohl nicht 3000 Fuss, oder nicht einmal
ein Viertel einer geographischen Meile, während der
Radius der Erde 860 Meilen beträgt; ein Beweis,
dass wir nur die Erdrinde als einiger-
massen von uns gekannt annehmen kön-
nen.“ Lehrbuch der Oryktognosie von Dr. J. Rein-
hard Blum, Privat-Dozent der Mineralogie an der
Universität zu Heidelberg. Stuttgart. 1832. 8. r. 7 l.

logia aztán a' geognosia nyújtotta adatokból azt a' problémát törekszik megfejteni: miképpen lett földünk; micsoda változásokon ment keresztül léte' kezdetétől fogva; 's miként kapta ezen alakját (formáját), melyben most előnkbe tűnik. 'S a' geognosia' 's geologia' e' ként előre bocsátott magyarázata után, a' nem geognosta 's geologus olvasó is érthette volna: mit tészen hazánkot geologo- geognostikai tekintetben ismertetni.

Előre elkeltt volna mondania Bielz úrnak: természetvizsgálók' állítása szerint földünk nem egyszerre kapta mostani alakját, hanem különböző, egy más után ezer vagy talán millió évekkel következett időszakokban; 's ekkor értette volna az olvasó, mit tészen az a': földünk' vagy planetánk' eredeti, kezdetbeni állapotja — „*Urzustand* unseres Planeten.“ Földünk' eredeti v. kezdetbeni alakulása (formálódása) „*Urfor-*

De nagyon mélyen nem is lehet behatni a' földbe. Leonhárdnál olvashatni: „Mauertuis Vorschlag: auf Kosten der ganzen wissenschaftlich gebildeten Menschheit eine Oeffnung, ein Loch bis tief hinab ins Innere der Erde zu machen, gehört in den Bereich der sonderbarsten Gelehrten-Träumereien; denn, die Luft-Verderbniss abgerechnet, so sammeln sich auch, sobald der Bergbau gewisse Tiefe, oft nureine geringe erreicht hat, die Wasser von allen Seiten so sehr an, dass man solche nur mit grosser Mühe, und durch die kostspieligsten Maschinen zu gewältigen (entfernen) vermag.“ Lehrbuch der Geologie und Géognosie von Karl Cäsar von Leonhard. Mit Abbildungen. Stuttgart. 1833 8. r. 20 l.

mation. " Harmadszori 's újabb alakulása — „*tertiäre, jüngere Formation.*"

El kellett volna mondania: természetvizsgálók úgy vélekednek, hogy földünk kezdetben valami folyó, híg (fluidum, flüssig) volt; de e' folyóságból, higságból miképpen lett lassan lassan illy alakuvá, millyen jelenleg, annak magyarázásában meghasonlanak. Némely régibb természetvizsgálók, sőt újabbak is, mint p. o. *De Luc, Werner* és pártbíveik azt mondják: praecipitatio által; az az: amaz eredeti higságból, folyóságból történtgetett leülepedés, leszállogatás által, 's ezen theoria' bajnoki *Neptunistáknak* nevezetnek. Mások ellenben — *Hutton et consortes* — azt állítják: tűz' és meleg' hatása, munkálódása által, 's e' theoriának, melly mostanság a' neptunismus felett elsőséget vívutt ki magának, védőji *Vulcanistáknak* mondatnak. Mind a' két theoria' híveinek igazok van bizonyos tekintetben; mert olyan földterületek, és hegymassák is találatnak, mellyek olyanokká, millyenek' most, tűz' ereje — 's olyak is, mellyek vízből leülepedés — által lettek. 'S ezek elmondása után érthette volna az olvasó: mik hazánk' földében a' rendes és rendetlen alakulások — „*Normale, abnorme Formationen.*"
Vulcanus v. tűz okozta jelenetek — „*vulkanische-Erscheinungen.*" Régibb és újabb szálladékok — „*ältere und jüngere Sedimente.*" 194).

194) Hogy ezen „régibb és újabb“ nevezetek-

Egy szóval: elkellett volna bévezetésül mondania Bielz úrnak mind azt, mivel munkáját megértethette, 's kedveltethette volna; de azt tenni elmúlatta, 's ugyan azért Erdély hazánkot geologo-geognosticai tekintetben inkább csak a' 'géologia' 's geognosia' kevés számu avatottjai' szűk körében fogja esmérthetni, kik pedig a' Transsilvania' homokjába hajoson fognak egy kis Oasisért belé keveredni.

És im' ezekből állanak Transsilvania' első füzetéről Recensens' bírálói Észrevételei. Sok féle tárgyakról tétettek azok; egyikről bővebben, másikról szűkebben; de jól megjegyezzük: egyetlenben egyről sem kimerítőleg. Nem is tétethettek a' Nemzeti Társalkodóban. Mert ha kimerítőleg akar vala szólani ott Rec. talám szólhatott volna; de akkor Észrevételeit nem hogy 1854ben, hanem 1844 vagy 1854ben sem végezhetette volna el; és ezt csupán azért említi, hogy bírálói Észrevételei csak töredékeknek tekintessenek, 's világért se tárgykimerítő értekezéseknek.

Mint a' bírálatok, úgy az ellenbírálatok is divatban vagynak hazánkban. Innen Rec. azt hiszi: bírálói Észrevételei nem fognak ellenészrevételek nélkül maradni. Nyugottan fogja Rec. azokat venni; mert vala-

nek minő különböző értelmet adott legújabb időkben az Elie de Beaumont' elmés „elmélkedési theoriája,” arról itt nincs hely beszélni.

miképpen bírálni nem, rettegett, azonképpen bíraltatni sem retteg.

„*et refellere sine pertinacia; et refelli sine iracundia paratissimus,*“ ezt mondotta volt egykor Cicero; ezt mondja végzetül Recensens is.

Nagy Ajtai Kovács István,

B i r á l a t.

Eredeti Játékszin. Kiadja a' magyar tudós társaság.

Első kötet. V é r n á s z. Szomorújáték, írta Vörösmarthy Mihál. Budán 1834, 12dr. 159. lap.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hála Magyarok' Istenének! feltűnt literaturánkban is azon boldog idő, tudomány' 's művészség' azon arany ideje, hogy magyar író fáradságát is jutalom díj koszoruzza, 's nem lesz előre kéntelen; ha lelke ösztönezé a' hon' mivelésére irótollat fogni kezébe, szegénység' 's inség súlyát várni magára, — nem húnny-el tán többé honunkban egy második Kazinczy — mint Kölcsey szívzaggatólag írja — arca' izzadását és szemé' vérkönnyeit jelül kéziratain, 's árva gyermekein inséget hagyva, mint századok előtt a' nyugoti tenger' partjain egy más hazának fia, Camoens, hogy szívszorúlva kerülje-el még sirját is az író sorsától rettegetve. Sikerült a' nemzet köz ohajtása, sikerült

több lelkes hazafiak' buzgalma, hála Magyarok' Istenének! hála a' nagy, bölcs, jó Fejedelemnek! tisztelet 's örök emlék az Alapítoknak! létre jött egy magyar tudós társaság, nemzetünk' fénye, dicsősége, — lelkem jóslalja, élni fog magyar nyelvem, élni, virágozni hosszú — hosszú — örök időkre!

Vérnász, a' magyar tudós társaságtól 1855b. első pályadíjt nyert szomorújáték. Szép, dicső! dagad a' hazafi kebel, midőn olvassa, látja, hogy az érdemet jutalom követi. Nem czélja itt Birálónak azt mutatni-meg, hogy Vörösmarty — kinek is Biráló előtt mindég tiszteletben és becsülésben legyen neve 's becses munkái — nem érdemlette volna a' jutalomdíjt; sőt szívéből ohajtja, hogy illy szép ösztönre több több szép lelkek melegüljenek-fel az irói pályára, 's mind tökéletesb tökéletesb munkákkal — mint hajdan a' dicső. hellen korban az olympiai játéokban — vivjanak a' koszorúért; hanem birálat alá veszi úgy, mintakármelly más világ eleibe jött könyvet, 's következő pontokban e' szerént:

Első pont, mese, történet maga, az az: anyag, mellyből alakít dramát a' műmester, mint képfaragó márványból szobrat. A' tragoedia' tárgya, borzadásból és szánakodásból származó részvét. A' tragoediai pathos, megrázó felemelő erő. A' tragoediai halál, édes fájdalmat szülő eset. Mi borzaszt a' Vérnászban, hogy megrázzon, felemeljen? mi okoz szánakodást, édes fájdalmat, hogy le-

verő ne legyen? Borzalmat okozna ugyan, 's egész lelkünk belsőjét megrázná az ártatlan csecsszopoknak a' rengetegbe vadak' martalékjává kitétele; 's az anyának szívszaggató jajjai, 's keserves könnyei: igen de, ez nem előttünk történik, csak elébeszéli, mi pedig előttünk menyen véghez, mit alakulni látunk, csak az birhat lekünkre hatással, az gerjeszt bennünk érdeket és részvétet. Továbbá midőn a' kitétetett 's mások által felnevelt ikerek Lenke' és Kolta' egész életökét a' kegyetlen sórstól letiport siralom' völgyé festi a' költő, sőt Koltát egy szolga kezei által elejti, itt nem vegyül semmi édes fájdalom borzalmunkhoz, ez merőben lever, eliszonyít, midőn az ártatlanságot ledúlatni szemléljük. Lássuk már a' hőst. Darabunk' hőse vétkes ne legyen, mert a' vétkes' lelkiismeret' küzdései 's belső kínjai, magos tragoediai megrendítő érzéseket nem fejtenek ki; a' vétkes elestét nem szánjuk, nem fájlaljuk. A' Várnászbán Telegdinek rágalmazó hírek' könnyenhivéséből és szerelemfélétsből ikereinek kitétetése' hibája még menthető, 's ha e' miatt marczongló lelki küzdése lenne, 's ha ez elestét eszközölné, szánók: de midőn öngyermekét nem ismérve-is szinte semmi okért megöleti; 's Tanárt hőshez nem illőleg alávalóan meggyilkolja, többé nem tragoediai hős, a' szánakodó érzés elfordul estétől. Hát az a' tragodia' ezélja, hogy vérben feredjenek kezei a' hősnek, 's maga körül mindenfelé csak ha-

lált terjeszsen? hiszem az illy hős az emberiség' gyűlöletes iszonyú rémje; halála vétkes tetteinek megérdemlett bére; ez ilyennek sirjára nem hullanak szemekből az édes fájdalom' könnyei. Van még a' tragoe-diának egy fő tulajdona, melly is ezt minden más testvéreitől különözi, az inaepi magos komolyság, midön is ez olly valami felséges alakban lép-fel a' színre, melly mint-ha a' hajdani kor' hőseinek a' plastica' isteni műve által márványba meglelkesített szobrai közt, a' nagy 's dicső lelkek' hazájában volna, szent borzalommal lepi meg a' nézőt; a' nagy tragicus túl emeli ezt e' földi érzékiség' körén; magával ragadja egy felsőbb régioba, hol is érezteti vele valódi emberi méltóságát, hogy nem pör, hanem Istenség' szikrája. Várnász e' tulajdonnal nem bir, közepesség lebeg felette. Kolta és társainak köznépi haramiai helyzetek; Dora, de nevezetesen Kuvik' és Lucza' együgyüskedésök; 's neveztesben a' kóbor deák mindennapi szerelme, nem olly színek, mellyek a' tragodia' nagy, felséges lelket 's magos érzéseket ábrázoló komoly képéhez legkevésbé is illenének.

Második pont, elrendelés, hogy a' darab részvétell és hatással birjon. Itt tünhet fel egész nagyságában egy igazi dramai költész, mivel egy jól eltalált kép' egyszerű vonásai nagyobb benyomást okoznak lelkünkbe, mint akármelly hájoló tarka színek. Elrendelés' rendszerei: bonyolítás; változó hely-

zetek; váratlan esetek; felfüggesztés; minden legkisebb mellékes jeleneteknek is az egészre munkálásuk; mind ezeknek a' darab' végén mintegy közép pontba összejövetelök, 's így, és itt a' kifejtés, — minden dramai művnek az egész' 's egység' és hármónia' characterét kellett magára öltözni. Denique sit quod vis, simplex duntaxat et unum. Várnászban illy elrendelés — csak ezt sejtítve — sem mutatkozik, bonyolítás benne kicsin, felfüggesztés pedig nincs, és így egy jól elrendelt drámában legszükségesebb mesteri rész hibázik, már Telegdi' és Gerő' első felvonásbeli kettős beszédök után a' játék' folyásában mindég tudja a' néző, hogy Lenke és Kolta a' kitétetett ikerek, 's a' darab egész menetelén mind csak a' kifejtés foly, a' költő abban csalatkozott, hogy elégnek tartotta a' felfüggesztésre, ha maga Telegdi ikereit nem isméri, holott akkor lett volna igazi mesterműv; ha ezeket a' néző sem ismerné, hanem figyelme mind felfüggesztve tartatnék, 's a' játék' végén váratlanul egyszerre látná kifejlődni — mint egy közép pontban összejőve — a' mesterileg bebonyolított tárgyat. Továbbá Lucza mit tesz a' darab' bonyolítására, vagy kifejtésére? egy jó dramában egy személy is ok nélkül nem jelenhet-meg, mivel a' legmellékesb személynek-is az egészre kell munkálnia: Dora, ki Lenkét nevelte, hová tűnik-el a' játék' vége felé, mintha nem is lett volna? Egy kiegészített darabnak ezek

hiányos oldalai. A' cselekvés pedig legele-
venebben halad-elő, 's a' részletek legna-
gyobb összefüggésben vagynak, ezek olly
szépségek, mellyek hervadhatatlan koszorút
fognak a' költő homloka körül.

Harmadik pont, egyes jelenések. Az el-
ső felvonásban Telegdinek és Gerőnek azon
jelenése, midőn magoknak a' cselekvők be-
széllik-el az ikerek' kitételöket, 's ezt meg-
előző történetet ellenkezik a' dramaturgia'
rendszerével, ezen dialogus — mint fennebb
is érintém — az egész felfüggesztést össze-
rontja, ezen törtéteknek a' játék' menete-
lében valamelly körülmény által kellett vol-
na felfejteni. A' dráma' legfőbb tulajdona
a' cselekvés, nem az elébeszéllés.

Segnius irritant animos demissa per
aurem,

Quam quae sunt oculis subjecta fide-
libus. Egyébiránt a' leírás festői, érzékenyí-
tő. Ugyan ezen felvonásban Kuvik' és Lu-
cza' jelenésének, nevezetesen a' kutnáli meg-
kergetésről 's nyakon öntésről való beszél-
getésnek még alsobb rendű vígjátékokban
is alig van helyök, Schakespeare nem illy
pontból vette-fel a' comicumot Hamlet-
ben sirasóinál. Szép, lelket megrázó jelenés
az, midőn Telegdi a' negyedik felvonásban
az ifjú Koltának az örökös fogság' borzasztó
képet festi, itt látszik a' nagy költő' láng-
esze. Végre az utolsó jelenés remek, talán
ez a' darab' minden hibájit eltakarja, csak
hogy itt is kár volt azt mondatni Tanárral,

haldokló pillanatában „Meglátogatlak éjfélkor, ha élsz,, mivel az igaznak látszás ellen van. Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi, hanem a' szellem' látását egészen Telegdi' képzelődésére kellett volna hagyni.

Negyedik pont, character festés. Az egész darabban semmi nagy, erős, tragoediához illő character nincsen, a' személyek legkisebb kitünő characterrel sem bírnak, igen közép rendű mindennapi alakban tűnnek-fel, csak mint a' sors' machináji a' cselekvést viszik, 's a' költőtől felvett idea' végre hajtásának — mondani — lelketlen eszközei. Nevezetesen az individualitást, a' characterek' ezen lelki képét nem viselik magokan. A' költő sem az individuumot másoktól elválasztó vonalú alakban nem állítja elé, sem az individuumban az emberiség' képét nem adja vissza. A' characterek' tára lelkünk' belsejében van lerakva, 's keblünkben lévő teremtő erővel kell azt létele hoznunk, hogy eleven, ne holt anyagot adjunk, mint az éles bíráló Bajza mondja. Itt nagy egy Schakespeare, 's csak az mérközhetik vele, 's mehet mellette rogyogva a' dramai pályán, ki nek bölcsője felett Melpomene vagy Thalia mint kedvenczeknek szelid arccal mosolyogtanak.

Berekesztésül. Az egész Várnász szomorújátékon eredetiség el nem vonul, dramai studium sem, mit legalább kívánhattunk volna. A' második pályadíjt nyert szomorújáték Tirus inkább üti a' drama' mértéket, olly

innepileg komolyan menyen ezen darab, mint egy menykövekkel 's záporral terhelt nehéz felleg; characterek erősek, felemelők, megrázók, tragoediaiak, — milly erős jelenés az, midőn Szidona feláldozza szerelmét a' hon' szabadságáért, 's Fadaelt ennek kivivására tüzei. Fadael egy igazi tragoediái hős, ki a' honért hal-meg, halálán szána-kozásunkhoz édes fájdalom vegyül.

F. N. P.

D i d e r o t.

Diderot egy ideig az orosz udvarnál tartzkodott, 's Ildik Katalin muszka czárnétól kegyelmének több jeleit tapasztalta. A' czárné nagy kedvét találta a' vele való társalkodásban 's gyakran órákig elbeszéllet vele a' litteraturáról 's szép mesterségekről.

Diderot Pétersburgban mulatása alatt egy néző játék darabot szerzett, 's elolvasta azt a' császárné előtt. A' császárné arra kívánta birni a' szerzőt, hogy ezen játék darabot maga előtt adatná elő. De *Diderot* nem akarta a' császárné kívánságát teljesíteni, 's esedezett hogy a' játék darab előadását csak az ő elútazása utánra lenne kegyes halasztani. — 'S miért ezt kérdé a' császárné? talám attól tart az úr hogy játék darabja nem fog tetszést nyerni? — e' kedvetlen esetben vigasztalja magát az úr az én sor-sommal, én már tulajdon magam szerzette négy játék darabjaimat hocsátottam előadás

végezt a' szin padra, 's szinte mindannyiszor kifütyöltettek darabjaim, de én darabjaimnak szerencsétlen kimenetelét még is éppen nem vettem nagyon szivemre. — „Elhiszem biz ezt, felele Diderot, de az egészen más eset is; mert ha Diderot mint író lesülyed a' közvélemény előtt, egészen elveszett, — felséged pedig ha szintén mint szindarabok költője elveszti is a' köz kedveltetést, de mint császárné még is egész saját nagyságában fen fog maradni.“

Mária Theresia.

Mária Térésia, báró Lehrbachot, ki Maximiliánnak fejedelemmé választásában nagy befolyással volt, nagy lelküleg megakarván jutalmazni, réa bízta hogy maga a' báró kérne tőle valamely különös kegyelmet, mi réa nézve legnagyobb jótétemény lenne. — Báró Lehrbach ezen királyi ajánlást, azon szerény nyilatkozással kerülé ki, hogy eléggé megjutalmaztatva hiszi magát, ha szolgálataival ő felsége meg van elégedve.

Mária Térésia erre a' bárónak ezt felelé: „Tanulja-meg azt, hogy midőn egy fő ember, egy magános embernek valamely kegyelmet ajánl azt töstént fogadja-el, mert ma kedvem van 's tudok is kegyedhez valamely különös kegyelmet mutatni, de hogy holnap tehetem é ezt, nem tudom, úgy azt sem valyon holnap már akarok é?“